

TİSK AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ- MART 2016 (SAYI: 85)**GENEL DEĞERLENDİRME****31.03.2016*****“Ekonomi ve İşgücü Piyasası Reformlarına Öncelik Verilmeli”***

TİSK Gelişmiş ülkelerin çoğunda ve yükselen ekonomilerde büyüme sorunu ağırlaşarak devam ediyor. FED, faiz oranını artırma yönündeki para politikasına ara verdi. Büyüme sorununun altında hem iç hem de dış talepteki sıkıntılar var. Yükselen ekonomiler arasında ihracatını artıran ülke yok. Rusya ve Suudi Arabistan'ın ihracatındaki düşüş dramatik boyutlarda.

TİSK Küresel ekonominin büyüme sorununun çözülmesi öncelikle borç sorununun çözülmesine bağlı. Küresel finans sisteminin merkez ülkelerinin bu konuda karar alması gerekiyor. Klasik istikrar programları uygulayan hiçbir ülke, yüksek maliyetlere katlanmalarına rağmen ayağa kalkamadı.

TİSK Büyüme oranı %5'in altında, yıllık işsizlik oranı %10,3 olan, ihracatta önemli sorunlar yaşayan ve enflasyonda fiyat istikrarını sağlayamayan Ülkemizde ekonomik reformlar yaparak yapısal sorunların aşılması öncelik taşınmalı.

TİSK Ocak 2016'da sanayi üretimi aylık bazda %1; yıllık bazda %5,6 arttı. Sanayi Ciro Endeksi aylık bazda %1,2 azalırken, yıllık bazda %13,1 arttı. Sanayi üretimi, ciro ve kapasite kullanımında kilit sektör dayanıklı tüketim malı imalatıdır. Yıllık bazda bu sektörde yukarı doğru ivmelenmenin başlamış olması, önümüzdeki aylarda diğer sektörleri de olumlu etkileyebilir.

TİSK 2016 yılı Ocak ayında ihracat yıllık bazda %22 azalarak son üç aydaki en önemli kaybı yaşadı. İthalat %19,7 azaldı. AB'ye ihracatımız %9,7 geriledi.

TİSK Cari açık geriledi ancak düşüş sağlam kaynaklara dayanmıyor. Parasal olmayan altın kaleminde Ocak ayında ihracat yıllık bazda geriledi.

TİSK Mali istikrar açısından yapısal önlemler alınmamış olsa da 2016 yılının ilk iki ayında mali istikrar açısından kayıp yaşanmadı. Şubat 2016'da faiz dışı fazla %44,4 arttı. Bütçe gelirleri %11,4 artarken, bütçe giderleri %0,5 azaldı.

TİSK Şubat ayında faiz dışı giderlerdeki artışa rağmen bütçe fazlasının %202,5 artmasının altında faiz giderlerindeki düşüş yatıyor. Şubat 2016'da faiz giderleri yıllık bazda %40,1 azaldı. Bu da yaklaşık olarak bütçe fazlasına denk geliyor. Bütçe fazlasının kaynağı, TCMB'nin faiz politikası ile küresel ekonomiye düşük faiz oranının egemen olması.

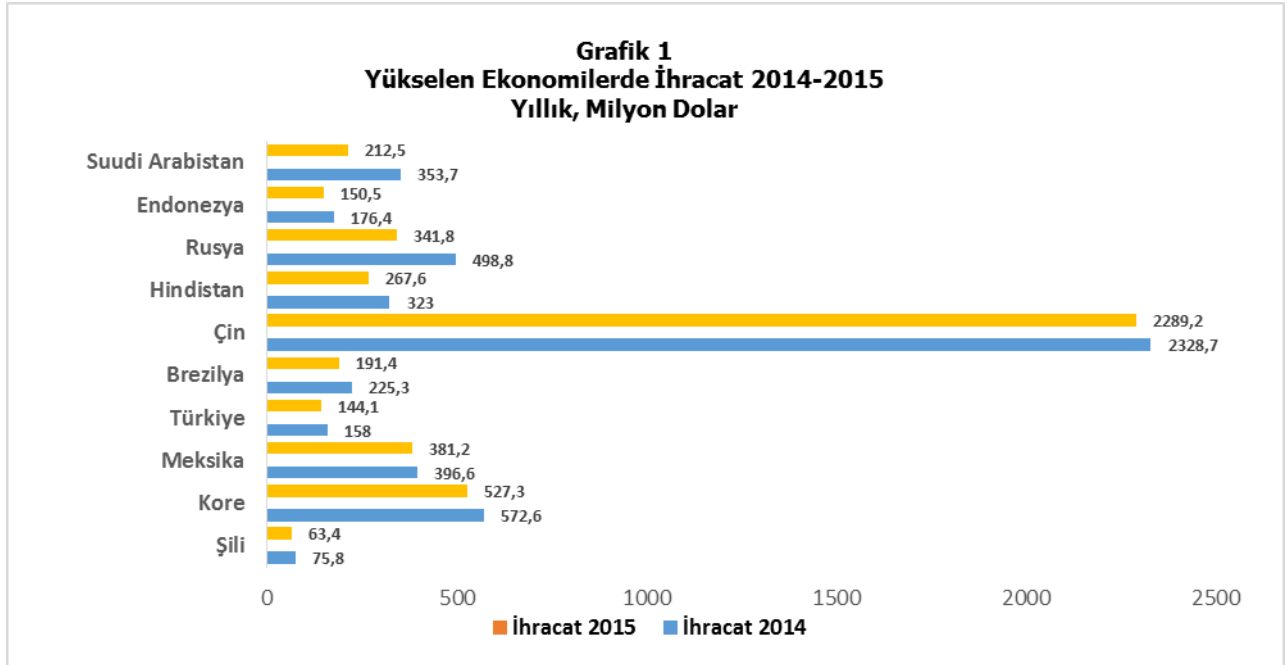
TİSK Şubat 2016'da enflasyon oranı tüm endekslerde geriledi. Çekirdek enflasyondaki gelişmeler TCMB'nin enflasyonla mücadelede rahatlamasını engelledi. Rusya ile yaşanan politik kriz sonrası giyim, ayakkabı ve tarım sektöründe daralan dış talep nedeniyle bu gruplarda fiyatlar geriledi.

TİSK Özellikle imalat sanayiindeki fiyat artışında asgari ücret artışı rol oynamaya başladı. Bu etkinin önümüzdeki aylarda devam etme olasılığı yüksek.

DÜNYA EKONOMİSİ:

Küresel kriz dokuzuncu yılına girerken büyüme oranında istikrar sağlanamamıştır. Özellikle ABD ve İngiltere dışındaki gelişmiş ülkelerin birçoğunda ve başta Çin, Rusya ve Brezilya olmak üzere yükselen ekonomilerde büyüme sorunu ağırlaşarak devam etmektedir. Bu durum ABD Merkez Bankası FED'in faiz oranını artırma yönündeki para politikasına ara vermesine neden olmuştur.

Büyüme iç talep ve dış talep olarak analiz edildiğinde her iki dinamikte de sorun olduğu görülmektedir. Birçok ülkenin içinde bulunduğu borç sorunu iç talebi frenlemiştir. Ülkelerin GSYH büyümesi sınırlı olduğu için dış talepleri de artmamıştır. Nitekim Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) verilerine göre 2015 yılının üçüncü çeyreğinde dünya ihracatı 2014 yılının aynı çeyreğine göre %14,3 azalmıştır.

Kaynak: OECD veri tabanı kullanılarak hazırlanmıştır.

Yükselen ekonomiler içinde 2015 yılında ihracatını artıran ülke olmamıştır (Grafik 1). İhracatı petrol ve doğalgaza dayanan Rusya ve Suudi Arabistan'ın ihracatındaki düşüş dramatik boyutlara ulaşmıştır. 2015 yılında bir önceki yıla göre Rusya'nın ihracatı %31,4, Suudi Arabistan'ın ihracatı %39,9 oranında azalmıştır.

Küresel ekonominin borç sorununu çözmeden büyüme sorununu çözmesi artık mümkün görünmemektedir. Ülkelerin durumu, küresel finans sistemine bağlı olduğundan, küresel finansın merkez ülkeleri karar vermeden kriz aşılamayacaktır. Nitekim klasik istikrar programları uygulayan hiçbir ülke, yüksek maliyetlere katlanmalarına rağmen ayağa kalkamamıştır. Bunu algılamak için Yunanistan'a bakmak yeterlidir.

TÜRKİYE EKONOMİSİ:

Ülkemizde 2016 yılında siyasi belirsizliğin ortadan kalkmasıyla ekonomide atak yapma ümitleri terör ve jeopolitik sorunlar yüzünden gölgelenmiştir.

Büyüme oranı %5'in altında, yıllık işsizlik oranı %10,3 olan, ihracatta önemli sorunlar yaşayan ve enflasyonda fiyat istikrarını sağlayamayan Ülkemizde ekonomik reformlar yaparak yapısal sorunların aşılması öncelik taşımaktadır.

Bu ortamda yatırımları, üretimi ve ihracatı artırmak, işsizliği azaltmak politik sorunların çözümüne de katkı verecektir. Bu nedenle, Hükümetin işgücü piyasasına yönelik olarak yapmayı planladığı, özellikle esneklik düzenlemelerini genelde olumlu buluyoruz.

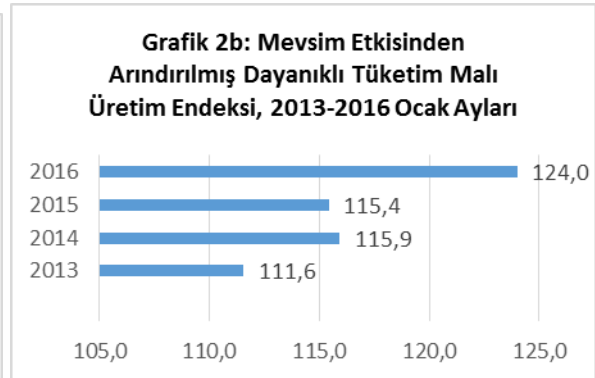
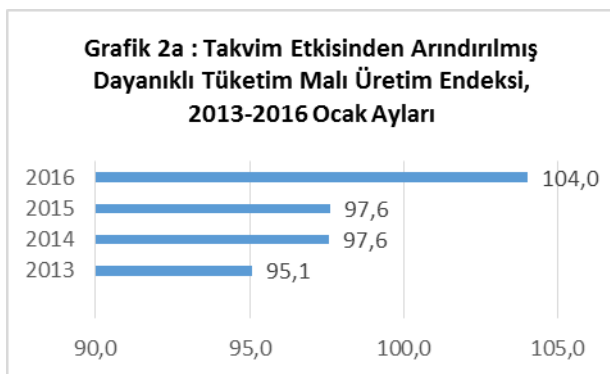
Sanayide Üretim, Ciro ve Kapasite Kullanımı:

Ocak 2016'da Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi bir önceki aya göre %1 artarken, Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi bir önceki yılın aynı ayına göre %5,6 yükselmiştir.

Sanayi üretimi aylık bazda alt sektörlerden madencilikte %2,2; enerjide %1,1 azalırken, imalat sanayiinde %1,5 artmıştır. Ana sanayi grupları içinde en yüksek üretim artışı %4,3 ile dayanıksız tüketim malı imalatında görülmüştür. En yüksek üretim düşüşü ise %3,4 ile dayanıklı tüketim malı imalatında gerçekleşmiştir.

İmalat sanayii alt sektörleri içinde ise aylık bazda en yüksek üretim artışı %67,5 ile diğer ulaşım araçlarında yaşanmıştır. Bu sektörü %36,8 ile temel eczacılık ürünleri ve %11,8 ile makine ve ekipmanların kurulumu izlemiştir. En yüksek üretim düşüşüne gelince, %23,8 ile bilgisayar, elektronik ve optik ürünlerin imalatında yaşanmıştır. Bu sektörü %10,4 ile tütün ürünleri imalatı ve %6,3 ile motorlu kara taşıtı, treylerler imalatı takip etmiştir.

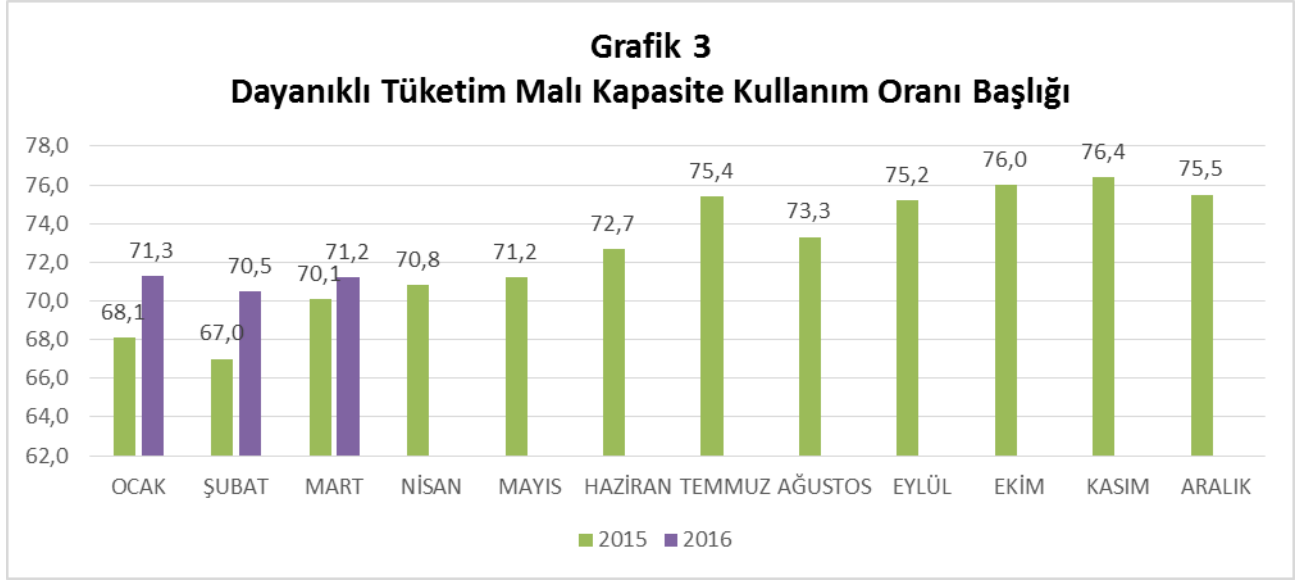
Sanayi üretimi yıllık bazda imalat sanayiinde %5,8; enerjide %5,2 ve madencilikte %4,1 yükselmiştir. Ana sanayi grupları itibariyle üretim dayanıksız tüketim malı imalatında %8,5; dayanıklı tüketim malı imalatında %6,6 ve enerjide %6,3 artmıştır (**Grafik 2a ve 2b**). İmalat sanayiinde en yüksek üretim artışı %43,1 ile temel eczacılık ürünlerinde gerçekleşmiştir. En fazla üretim düşüşü ise %24,3 ile bilgisayar, elektronik ve optik ürünlerin imalatında görülmüştür.

Kaynak: TÜİK

Ocak 2016'da Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Ciro Endeksi aylık bazda %1,2 azalırken, Takvim Etkisinden Arındırılmış Ciro Endeksi yıllık bazda %13,1 artmıştır.

Ciro aylık bazda alt sektörlerden madencilikte Aralık 2015'e göre %12; imalat sanayiinde ise %0,9 azalmıştır. Ana sanayi grupları içinde en yüksek ciro düşüşü %7,6 ile dayanıklı tüketim malı imalatında, en yüksek ciro artışı ise %3,9 ile sermaye malı imalatında yaşanmıştır. İmalat sanayii alt sektörlerinde ise en yüksek ciro artışları %35,7 ile temel eczacılık ürünlerinde, %31,6 ile makine ve ekipmanların kurulumunda gerçekleşmiştir. En yüksek ciro düşüşü ise %20,2 ile tütün ürünleri imalatında yaşanmıştır.

Kaynak: TCMB

Sanayi ciro endeksi yıllık bazda madencilikte %14; imalat sanayiinde ise %13,1 artmıştır. Ocak ayında ana sanayi gruplarının tümünde ciro yükselmiş; en yüksek ciro artışı %17,3 ile sermaye malı imalatında görülmüştür. İmalat sanayii alt sektörlerinde ise en yüksek ciro artışı %41,5 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir. En yüksek ciro düşüşü ise %24 ile diğer imalatlarda izlenmiştir.

İmalat sanayii kapasite kullanım oranı, 2016 yılı Mart ayında Şubat ayına göre 0,8 puan artarak yüzde 74,3 düzeyine ulaşmıştır. Mevsim etkisinden arındırılmış kapasite kullanım oranı ise 1,1 puan artarak %75,2 düzeyinde gerçekleşmiştir. Mal gruplarına göre kapasite kullanım oranlarında aylık bazda en yüksek artış 1,8 puan ile yatırım mallarında görülmüştür. Yatırım malları grubunda kapasite kullanım oranı 76,2'ye çıkarak, tüm mal gruplarının önüne geçmiştir. Yatırım malları grubunda kapasite kullanım oranı yıllık bazda da 2,3 puan artarak 76,2 düzeyine ulaşmıştır (Grafik 3).

Sanayi üretim, ciro ve kapasite kullanımında kilit sektör dayanıklı tüketim malı imalatıdır. Çünkü bu sektörün ürünleri bireyler tarafından bir varlık olarak kabul edilmekte ve para talebinde bir değişken olarak yer almaktadır. Yıllık bazda bu sektörde yukarı doğru ivmelenmenin başlamış olması önümüzdeki aylarda diğer sektörleri de olumlu yönde etkileyebilir.

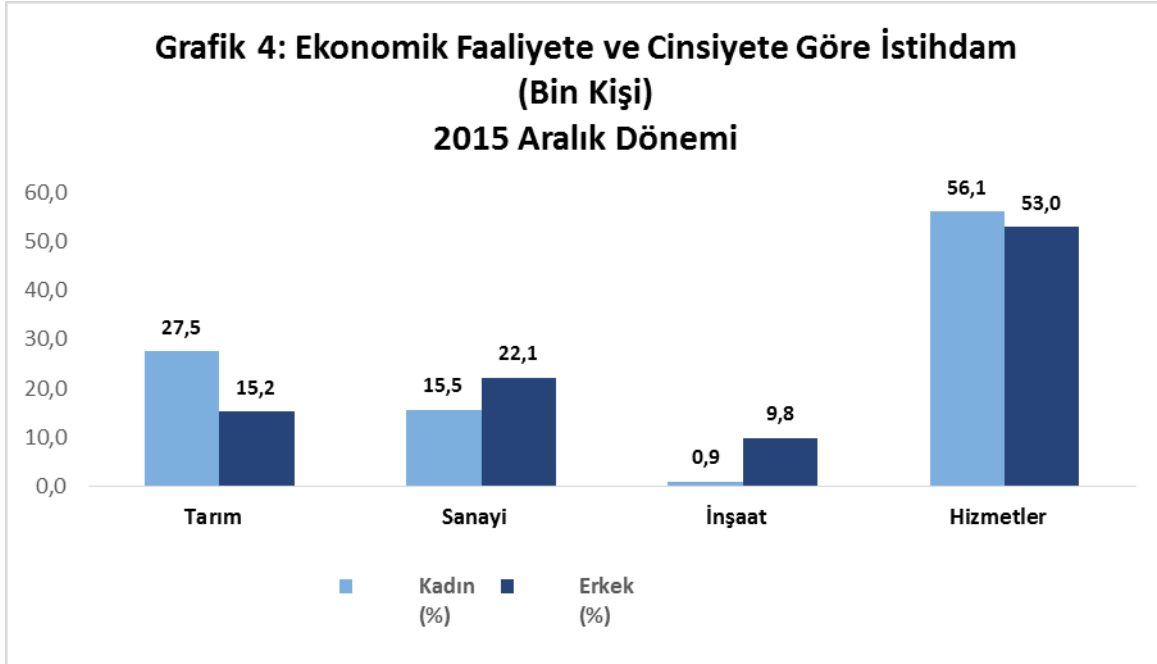
İstihdam ve İşsizlik:

2015 yılı Aralık döneminde işgücü bir önceki yılın aynı dönemine göre 865 bin kişi artarak 29 milyon 652 bin kişiye ulaşmış, işgücüne katılma oranı da 0,7 puan artarak %50,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde kadınlar işgücüne katılma oranını yukarı doğru çekmiştir. Nitekim erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,2 puan artarak %71, kadınlarda 1,2 puan artarak %31,2 düzeyine ulaşmıştır.

2015 yılı Aralık döneminde istihdam edilenlerin sayısı, 2014 yılının aynı dönemine göre 806 bin kişi artarak 26 milyon 448 bin kişiye, istihdam oranı 0,7 puan artarak %45,4'e ulaşmıştır. Bu dönemde tarım dışı sektörde istihdam 814 bin kişi artarken, tarım sektöründe çalışan sayısı 7 bin kişi azalmıştır. Çalışanların %18,9'u tarım, %20,1'i sanayi, %7,1'i inşaat, %53,9'u ise hizmetler sektöründe istihdam edilmiştir. Sanayi sektöründe istihdam edilenlerin sayısı 0,5 puan azalırken, hizmet sektöründe istihdam edilenlerin sayısı 1,1 puan artarmıştır. Kayıt dışı istihdam oranı ise 1,1 puanlık azalışla %32,1'e inmiştir.

Cinsiyete göre sektörel istihdamdaki dengesizlik 2015 yılında da değişmemiştir. Aralık 2015 dönemi itibariyle istihdam edilen kadınların %27,5'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Sanayi sektöründe çalışan kadınların toplam kadın istihdamındaki payı ise ancak %15,5 düzeyine ulaşmıştır. Söz konusu oran hizmetler sektörü açısından %56'dır (**Grafik 4**).

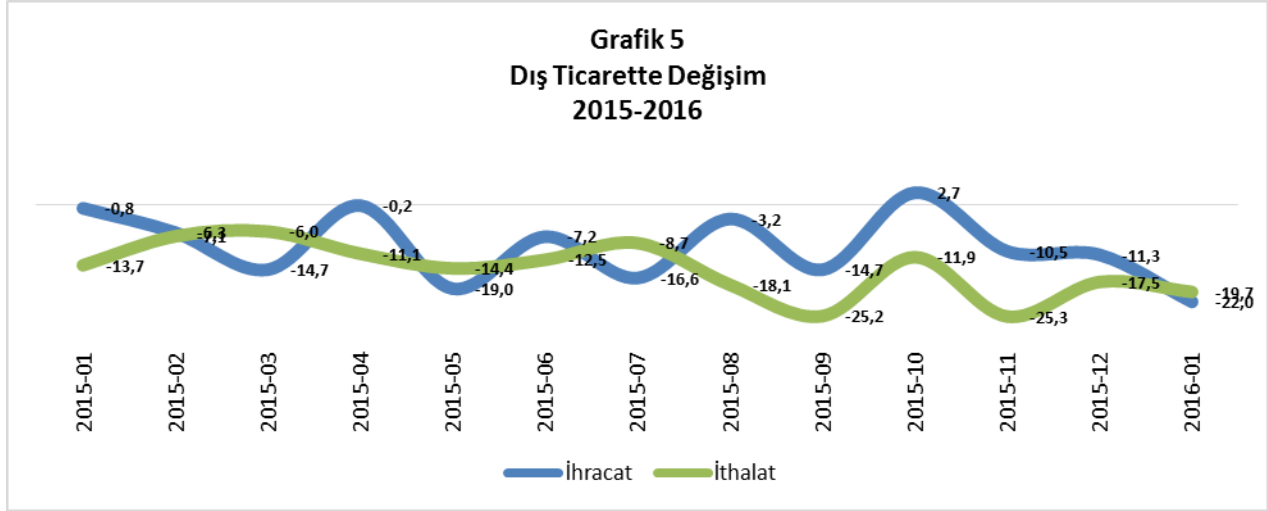
Aralık döneminde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 59 bin kişi artmış ve 3 milyon 204 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı ise 0,1 puan azalarak %10,8 düzeyinde gerçekleşmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı 0,2 puanlık azalışla %12,7; genç işsizlik oranı 1 puanlık azalışla %19,2 olmuştur.

Kaynak: TÜİK veri tabanı kullanılarak hazırlanmıştır.

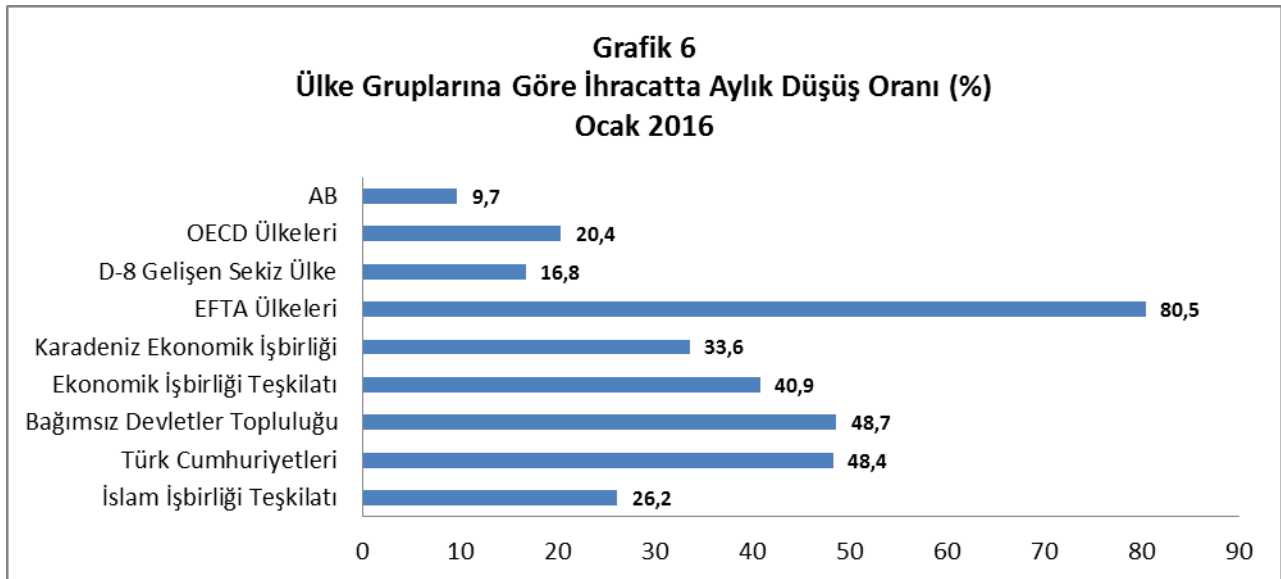
Ödemeler Dengesi:

2016 yılı Ocak ayında ihracat 2015 yılının aynı ayına göre %22 azalarak 9 milyar 597 milyon dolara düşmüş ve son üç aydaki en önemli kaybını yaşamıştır. Ocak ayında ithalat %19,7 azalmış ve 13 milyar 358 milyon dolara kadar gerilemiştir (Grafik 5). Bu gerçekleştirmeler sonrasında dış ticaret açığı %13,4 azalarak 3 milyar 762 milyon dolara inmiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2015 Ocak ayında %73,9 iken, 2016 Ocak ayında %71,8'e kadar düşmüştür.

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Ülke gruplarına göre ihracatta en yüksek düşüş %48,7 ile Bağımsız Devletler Topluluğunda gerçekleşmiştir. Türkiye'nin toplam ihracatı içinde %49,5'lik paya sahip olan Avrupa Birliği'ne ihracat ise yıllık bazda %9,7 oranında azalmıştır. Türk Cumhuriyetleri'ne yapılan ihracat %48,4; İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelere yapılan ihracat ise %26,2 düşmüştür (Grafik 6).

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Ocak ayında en fazla ihracat yapılan ülke 1 milyar 90 milyon dolarla yine Almanya olmuştur. Bu ülkeyi 650 milyon dolarla İngiltere, 570 milyon dolarla İtalya ve 469 milyon dolarla Irak izlemiştir.

Ocak ayında en fazla ithalat yapılan ülke ise 1 milyar 924 milyon dolarla Çin olmuştur. Bu ülkeyi 1 milyar 345 milyon dolarla Rusya, 1 milyar 163 milyon dolarla Almanya ve 606 milyon dolarla İtalya takip etmiştir.

2016 yılının ilk ayında en fazla ihracat yapılan fasıl geçen yıla göre %13,8'lik düşüğe rağmen 1 milyar 237 milyon dolar ile motorlu kara taşıtları olmuştur. Bu faslı 833 milyon dolarla kazanlar ve makineler ve 678 milyon dolarla örme giyim eşyası takip etmiştir.

Dış ticaret açığındaki daralmanın bir sonucu olarak cari işlemler açığı da Ocak 2016'da bir önceki yılın Ocak ayına göre 216 milyon dolar azalarak 2 milyar 227 milyon dolara, yıllık cari açık ise 31 milyar 889 milyon dolara gerilemiştir.

Cari açığındaki bu düşüş sağlam kaynaklara dayanmamaktadır. Nitekim Ocak ayında hizmetler dengesi içinde yer alan net gelirler 2015 yılının Ocak ayına göre 152 milyon azalarak 957 milyon dolara, net seyahat gelirleri ise 182 milyon dolar azalarak 785 milyon dolara gerilemiştir.

Parasal olmayan altın kalemindeki oynaklık Ocak ayında çok yüksek olmuştur. 2015 Ocak ayında 1 milyar 76 milyon dolar olan net altın ihracatı 2016 yılının Ocak ayında 43 milyon dolara gerilemiştir. Net altın ihracatındaki oynaklıktaki bir diğer ilginç bulgu da bu kalemindeki hareketliliğin 2008 yılında başlamış olmasıdır.

Cari açığın finansman kaynaklarından doğrudan yatırımlarda net girişler Ocak ayında geçen yılın aynı ayına göre 1 milyar 256 milyon dolar azalarak 280 milyon dolara gerilemiştir. Yabancıların hisse senedi ve DİBS piyasasından çıkışı Ocak ayında da sürmüştür. Yabancılar Ocak ayında 261 milyon dolarlık hisse senedi, 93 milyon dolarlık DİBS satmışlardır. Bu eğilim Mart ayında kısmen tersine dönmüştür. 29 Ocak -11 Mart tarihleri arasında yabancılar hisse senedi piyasasından 5 milyar 549 milyon dolar, DİBS piyasasından 1 milyar 686 milyon dolar tutarında alım yapmışlardır. Ocak ayında diğer yatırımlar hesabından Türkiye'ye 4 milyar 186 milyon dolarlık giriş olmuştur. Bu tutarın 1 milyar 191 milyon doları bankacılık sektörü ile finansal olmayan kuruluşların borçlanması ile sağlanmıştır.

Ocak ayında net hata noksan kaleminden 1 milyar 214 milyon dolarlık çıkış olmasının da etkisi ile resmi rezervlerde 37 milyon dolarlık düşüş gerçekleşmiştir.

Para ve Maliye Politikası:

2016 yılının ilk iki ayı yapısal önlemler alınmamış olmasına rağmen mali istikrar açısından kayıpsız geçmiştir. 2015 yılı Şubat ayında 2 milyar 358 milyon TL açık veren merkezi yönetim bütçesi, 2016 yılının Şubat ayında 2 milyar 417 milyon TL fazla vermiştir. Yine 2015 yılı Şubat ayında 4 milyar 531

milyon TL faiz dışı fazla veren bütçe, 2016 yılının Şubat ayında %44,4'lük bir artışla 6 milyar 541 milyon TL fazla vermiştir.

2016 yılı Şubat ayında bütçe gelirleri 2015 yılının Şubat ayına göre %11,4'lük artışla 44 milyar 724 milyon TL'ye ulaşmıştır. Vergi gelirleri ise %10,8'lik artışla 38 milyar 361 milyon TL düzeyini yakalamıştır. **Bütçe giderleri Şubat ayında %0,5 oranında azalmış ve 42 milyar 308 milyon TL'de kalmıştır.** Faiz hariç bütçe giderleri ise %7,2 oranında artmış ve 38 milyar 361 milyon TL olmuştur. **Şubat ayında faiz dışı giderlerdeki artışa rağmen bütçe fazlasının %202,5 artmasının altında faiz giderlerindeki düşüş yatmaktadır.** 2016 yılı Şubat ayında faiz giderleri 2015 yılının aynı ayına göre %40,1 oranında azalarak 4 milyar 125 milyon TL'ye gerilemiştir. Bu da yaklaşık olarak bütçe fazlasına denk gelmiştir (Grafik 7).

Dolayısıyla bütçe fazlasının kaynağı, TCMB'nin faiz politikası ile küresel ekonomiye düşük faiz oranının egemen olmasıdır, diyebiliriz.

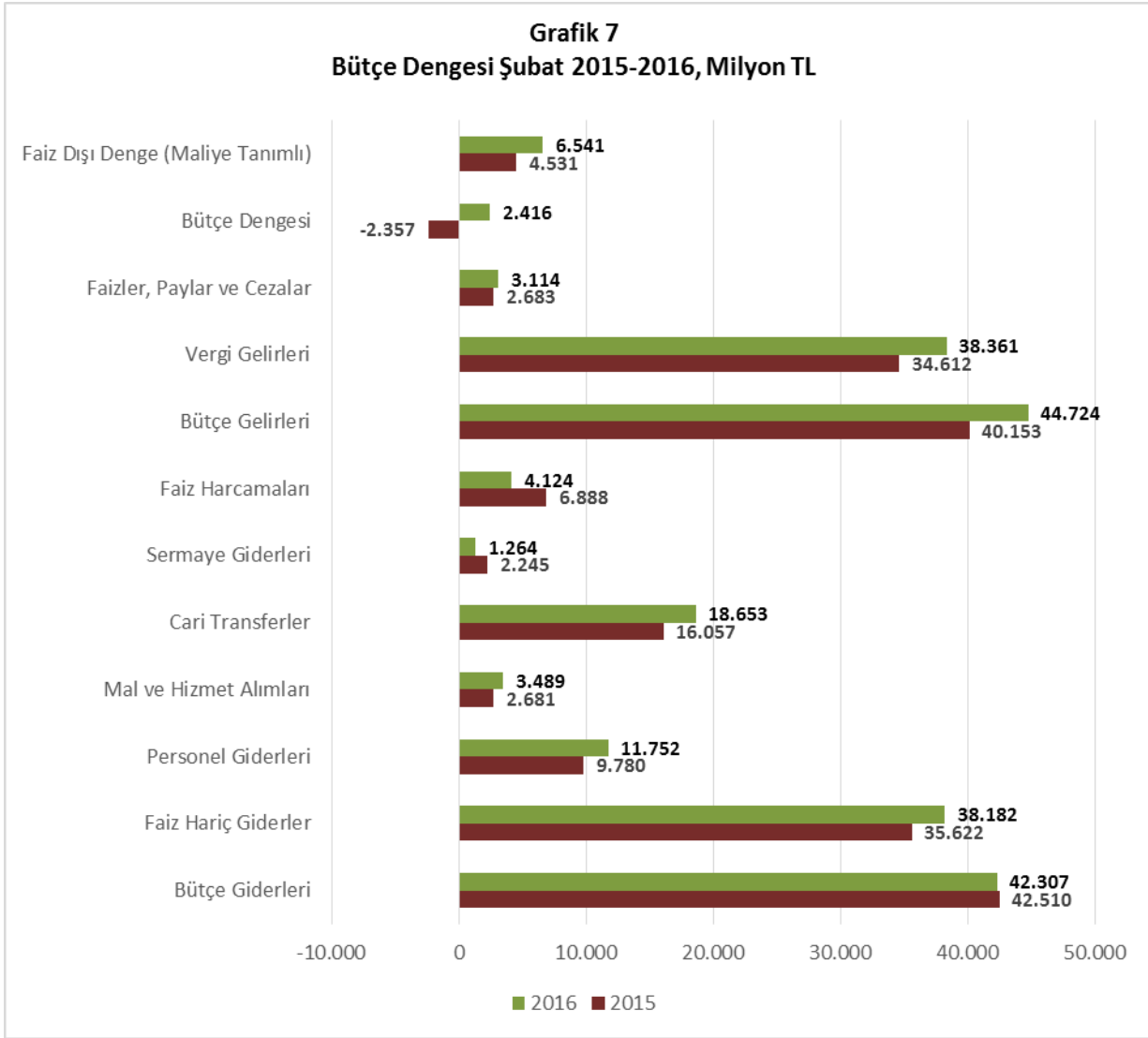
Şubat ayında enflasyon oranı tüm endekslerde gerilemiştir. Manşet enflasyon olarak alınan Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Ocak 2016'ya göre %0,02 oranında da olsa düşüş eğilimine girmiştir. Yıllık bazda ise oran geçen yılki oranın üstünde kalmıştır.

Şubat ayında mal gruplarına göre enflasyonda %1,80'lik fiyat artışı ile sağlık grubu ilk sırada yer almıştır. Fiyat düşüşünde ise ilk sırada %6,16 ile giyim ve ayakkabı grubunun yer aldığı görülmüştür. Yıllık bazda ise epeyce süredir olduğu gibi fiyatı en fazla artan grup %13,12 ile lokanta ve oteller olmuştur.

TCMB'nin kontrolündeki çekirdek enflasyon ise aylık bazda %0,25; yıllık bazda ise %9,82 düzeyinde seyretmiştir. Dolayısıyla TCMB enflasyonla mücadele de rahatlamamıştır. Şubat ayındaki küçük soluklanmanın altında giyim ve ayakkabı ile tarım sektörü yatmaktadır. Bu gruplardaki fiyat düşüşü ise Rusya ile yaşanan politik kriz sonrası azalan dış talebe dayanmaktadır.

Bu durum Tarım-ÜFE'de daha da belirgin hale gelmiştir. Şubat ayında Tarım-ÜFE Ocak ayına göre %3,11 azalırken, 2015 yılının aynı ayına göre %5,53 oranında artmıştır. Bu düşüş önemlidir, çünkü geçen yılki fiyat artışı yıllık bazda %13,53 düzeyinde idi. Tarım-ÜFE içindeki alt tarım gruplarından sebzelerin fiyatları Rusya'ya ihracatın durması nedeniyle Ocak ayında %7,39 düşmüştür.

2016 yılı Şubat ayında Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) Ocak ayına göre %0,20 düşmüştür. Yİ-ÜFE yıllık bazda ise %4,47 oranında artmıştır. Sektörlerden madencilikte fiyatlar %0,09, imalat sanayiinde %0,15 ve su sektöründe %0,98 artarken enerjide %4,17 düşmüştür. **Petrol fiyatlarındaki düşüş Yİ-ÜFE'deki artışı frenlemiştir.** Buna rağmen yıllık fiyat artışı geçen yılın (%3,10) üzerinde kalmıştır. Özellikle imalat sanayiindeki fiyat artışında asgari ücret artışı rol oynamaya başlamıştır. Bu etkinin önümüzdeki aylarda artarak devam etme olasılığı yüksektir.

Kaynak: Maliye Bakanlığı, Aylık Bütçe Gerçekleşme Raporu, 2016 Şubat.